

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת פקודי תשפ"ב לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף רפ"א

ישראל על נתינת נדבות המשכן. הלא על הנשיאים שרק התעצלו להביא, האשימם הכתוב, ונחסרה אות משמם (רש"י לה ב-ו), ואיך יתכן שמשה לא הביא. ואם היה לו סיבה מספקת שאין לו להשתתף, למה היה מיצר ונפשו עגומה, עד שפייסו ה' בהקמתו. – גם מה שאמר משה לפני הקב"ה איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו עסוק אתה בידך נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו, תמוה מאד, דאם כן הוזקף המשכן בדרך נס על ידי ה', וכמו שאמר הוקם המשכן, אם כן גם הקמתו לא היה על ידי משה. – גם מה שאמר לו עסוק אתה בידך נראה כמקימו והוא נזקף, הרי זה מעשה של אחיות עינים לבלבל עיני הרואים, ולמה יעשה ה' ככה, הלא כולם ידעו ויכירו כי לא משה בידיו הקימו אלא כח אלקי בדרך נס. ויותר יוצדק שה' יאמר למשה שיאמר בפיו שיהא המשכן זוקף עצמו, ויתייחס הקמתו למשה.

ובמדרש רבה (ריש פרשת ויקרא א ט-י) איתא עוד, שהיתה נפשו של משה עגומה עליו ואמר, הכל הביאו נדבתם למשכן ואני לא הבאתי, אמר לו הקב"ה חייך שדיבורך חביב עלי יותר מן הכל, שמכולן לא קרא הדיבור אלא למשה, ויקרא אל משה (א-א) ע"כ. וגם זה פליאה, במה יתנחם משה בזה, שלא הביא נדבתו למשכן, וכי שני הדברים הללו סותרים זה את זה, הרי היה יכול להביא השתתפותו למשכן, ועם כל זה תהא הדיבור למשה.

*

גם לבאר מה שנאמר לעיל, כאשר מסר משה ציווי ה' לנדבות המשכן, כתיב (לה-ד) ויאמר משה אל כל עדת

ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו וגו' (לט-לג). ברש"י שלא היו יכולין להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים, שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו. אמר משה לפני הקב"ה איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקף וקם מאליו, וזהו שנאמר (מ-יז) הוקם המשכן, הוקם מאליו ע"כ.

ישוריש הדברים במדרש תנחומא (יא), ולמה לא היו יכולין להעמידו, אלא שהיה משה מיצר על שלא נשתתף הוא עמהן במלאכת המשכן וכי, אמר לו הקב"ה למשה, לפי שהיית מיצר שלא היה לך עשייה ולא חלק במלאכת המשכן, לפיכך לא יכלו אותן חכמים להעמידו בשבילך, כדי שידעו כל ישראל שאם על ידך אינו עומד שוב אינו עומד לעולם, ואיני כותב לו הקמה אלא על ידך, שנאמר (מ-יח) ויקם משה את המשכן. וכן הוא אומר (מ-ב) וידבר ה' אל משה ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אהל מועד, אמר משה רבונו של עולם איני יודע להעמידו, אמר ליה עסוק בידך ואתה מראה להעמידו והוא עומד מאליו, ואני כותב עליך שאתה הקימתו, שנאמר (מ-יז) ויהי בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוקם המשכן, ומי העמידו, משה, שנאמר ויקם משה את המשכן ע"כ.

וייש להבין, למה באמת לא נשתתף עמהן בנדבה, הלא משה עשיר היה מפסולתן של לוחות, שהראהו מחצב סנפיריניון מתוך אהלו, ואמר לו (שמות לד-א) פסל לך שני לוחות אבנים, פסולתן שלך (נדרים לח), וזה היה בראש חודש אלול כאשר עלה לקבל לוחות האחרונות, קודם שנצטוו

ונראה עוד בזה בהקדם לבאר מה שאמר הכתוב (שמות לב טו) ויפן וירד משה מן ההר ושני לוחות העדות 'בידו', לוחות כתובים משני עבריהם. ולכאורה האי 'בידו' מיותר, דכל מה שאדם נושא ונוטל הרי זה בידו, כדרך הוצאה, ולא ברגלו ובראשו (עיין שבת צב. דהמוציא ברגלו בפיו ובמרפקו וכו' פטור, שלא הוציא כדרך המוציאין), ולמה הדגיש ושני לוחות העדות בידו. וכן הוא גם הנוסח (בתפלת שחרית בשבת) ושני לוחות אבנים הוריד 'בידו', וצריך ביאור.

וביאורו יש לומר על פי מה שכתוב באוהב ישראל (סוף פ' בשלח) לפרש הכתוב, וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וגו' (יז-יב), דאיתא בספר עשרה מאמרות (מאמר חקור דין ח"ב פט"ז) אילו לא אמרו ישראל אל משה קרב אתה ושמע פן וגו' (דברים ה-כד), והיו שומעים היו"ד דברות מפי השי"ת בעצמו כביכול, או לא היו צריכין ישראל ללוחות האבנים, רק שהיה השי"ת משפיע להם שכל גדול ורך והשגה גדולה כל כך עד שהידיים של משה רבינו ע"ה בעצמם היו נעשים כשני לוחות, ויו"ד האצבעות שלו ה' מימין וה' משמאל היו מאירים לישראל, ומשם היו יכולים להשיג התורה כולה, נואז כל תלמיד ותיק הקרב הקרב היה רשאי להסתכל ולהתבונן בהם, ועיניו רואות כפי כחו דקדוקי תורה חרותים עליהם, שהכל נאמר למשה בסיני. אך מחמת שדחו בידים ורצו לשמוע על ידי סרסור, לכך נתמעט מהם ההשגה והוצרכו לב' לוחות אבנים וכו'.

ולפי זה יש לומר פירוש הכתובים (שמות יז-יב) וידי משה כבדים, רצה לומר שהכניסו ישראל משאוי וכבדות בהידיים של משה על ידי שלא רצו לשמוע מפיו יתברך. היינו דאם היו שומעים מפי השי"ת בעצמו, אז היו הידיים של משה מאירות להם כנ"ל, ועכשיו שמיאנו בדבר, אז הכניסו כובד בידים של משה, והוצרכו אז לשני לוחות אבנים. וזה שאמר הכתוב ויקחו אבן, רצה לומר לוחות האבן, וישימו 'תחתיו', תחת הידיים ובמקומם כנ"ל. אבל אהרן וחור שהם לא אמרו זה, כי אהרן היה עם משה בהר, והם לא נפלו ממדרגתן כשאר ישראל, והיה השגתם גדולה והיו מאירים להם הידיים של משה. וזה שאמר הכתוב ואהרן וחור תמכו בידיו, שבאמת היו משיגים מהידיים של

בני ישראל לאמור, זה הדבר אשר צוה ה' לאמור, קחו מאתכם תרומה לה' וגו'. דלכאורה יש בזה כפל לשון ללא צורך, שהכפיל עלה שני פעמים 'לאמור'. וברש"י זה הדבר אשר צוה ה', לי לאמור לכם ע"כ. ולכאורה בכל מקום שנאמר 'לאמור' פירושו כן. גם מה שאמר קחו 'מאתכם' תרומה לה', לכאורה תיבת 'מאתכם' מיותר. ובזוה"ק (ח"ב קצה.) דבא למעט שלא יקחו מהערב רב ע"ש. ובכלי יקר פירש להוציא את הגזול ע"ש.

והוי לדרכנו יש לומר, דהנה מבואר בכתובים שבתורה, שכל הנדבות הגיעו לידו של משה, וכמו שנאמר (ל' a) ויקחו מלפני משה את כל התרומה אשר הביאו בני ישראל וגו', אמנם לא מבואר, אם כל יחיד ויחיד הביא נדבתו למשה, או שמינה משה גזברים אשר אליהם הביאו ישראל נדבתם, והם מסרו אחר כך ביחד לידו של משה כל מה שנתקבץ מנדבות ישראל. ונראה שעל זה כוון ה' בהציווי למשה, שלא יביאו כל יחיד נדבתו למשה, אלא צוה 'קחו מאתכם' תרומה לה', שהלוקחים יהיו גם כן רק מאתכם, שאליהם יביאו בני ישראל את נדבתם, והם ימסרוהו אחר כך למשה.

והמעם בזה, כי דרכן של בני אדם, כאשר אדם חשוב בא ביחד עם העני לקבץ נדבות, אז נותנים יותר ממה שהיה לבו נודב לתת להעני, שמתחשב בכבודו של אותו חכם, שאין מן הנכון ליתן נתינה קטנה. וכמו כן הוא גם כאשר צריך למסור נדבתו ביד אדם חשוב לא יתן מתנה פעוטה. ובהיות שעיקר חשיבות נתינת התרומות לבית ה' היתה רק אם באה מנדבת לבו, לתת עבור אהבת ה', אם היו צריכין למסור כל אחד לידו של משה, היה מעורב עם הכסף ההוא חלק שלא ניתן מנדיבות הלב עבור ה', אלא בשביל כבודו של משה. על כן צוה ה' 'קחו מאתכם' תרומה לה', שקיחת הנדבות מישראל תהא בגזברים מאתכם, והם יביאו אותם אחר כך למשה, כאשר נתקבץ הכל, בלי שמשה ידע כמה נתן כל אחד. ואמר הכתוב בטעמו, דלכן קחו מאתכם תרומה, שלא יביאו אותם למשה, אלא ישראל יקחוהו מאתכם, דזהו בשביל 'כל נדיב לבו יביאה', שתהיו כל הנדבות באות רק מנדיבת הלב, ולא בשביל שאר סיבה, וכאשר משה עצמו יקח התרומה, יתכן שתתערב בהנדבות, תוספת כסף שלא בא מצד נדיבת הלב.

משה בעצמם, אשר מזה אחד ומזה אחד, שידיו של משה כל יד היתה כלוח אחד ע"ש.

ובליקוטים (שם) הוסיף לבאר בזה הכתוב (במדבר יז-ה) כאשר דבר ה' ביד משה לו, שכל דיבורי ה' היו נרשמים על הידים של משה. וזהו שאמרו (סנהדרין סח.) שרבי אליעזר קודם פטירתו, נטל שתי זרועותיו והניחן על לבו, אמר אוי לכם שתי זרועותיי שהן כשתי ספרי תורה שנגללין וכו' ע"ש. שהיה לרבי אליעזר כל כך הזדככות הגוף עד שהיו שני זרועותיו שני תורות ע"ש.

ומעתה כאשר מסר ה' למשה העשרת הדברות ככלותו לדבר אתו בהר סיני, נמסר זאת למשה על לוחות אבנים כתובים באצבע אלקים, וגם כתובים על ידיו של משה, נחקקים בתוכה בדיבורו של הקב"ה, וזהו שרימו הכתוב, ויפן וירד משה מן ההר ושני לוחות העדות 'בידו', שמה שנאמר בהלוחות היו חקוקים גם 'בידו', וגם היו עמו שני לוחות אבנים. [ויתכן שענין זה בפנימיות היה גם בשאר הנביאים אחר משה, שהיה דברי נבואתם חקוקים גם על דם, ועל כן אנו אומרים ועל 'ידי' עבדיך הנביאים כתוב לאמור, שהם כתובים גם על ידיהם, כמו התורה שנמסרה למשה שהיה חקוק על ידיו].

ונראה דלכן מתאר הכתוב את משה רבינו בתואר איש האלקים (דברים לג-א), דיודע דאורייתא וקוב"ה כולא חד (וזה"ק ח"א כד.), וכמו שביאר בלקוטי אמרים להתניא (פרק ד), דאורייתא, היא חכמתו ורצונו, וקוב"ה, הוא בכבודו ובעצמו, כולא חד, כי הוא היודע והוא המדע וכו' (רמב"ם ה' יסודי התורה ב-י) ע"ש. ואם כן בגופו של משה שנחקק בו הלוחות באצבע אלקים, אשר בזה היה כלול כל התורה כולה (מגילה יט:), היה שורה על ידיו אלקים בכבודו ובעצמו, דאורייתא וקוב"ה כולא חד, ועל כן מתארו הכתוב 'איש האלקים'.

ובזה היה נראה לבאר מה דאמרו (שבת פז.) שלשה דברים עשה משה מדעתו, והסכים הקב"ה עמו, פירש מן האשה וכו' ע"ש. כי ממתן תורה ואילך נתקדש משה בקדושת ספר תורה, שתי זרועותיו כשתי ספרי תורה, ואין לו עוד קשר לשום עניני גשמיים.

ונראה דזהו ענין גודל החטא של מי מריבה, שאמר ה' למשה, ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו (במדבר כ-ח), ומשה הרים ידו ויך את הסלע במטהו פעמיים, ונענש יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל (עין רש"י שם). ולפי מה שנתבאר יש לומר, דמשה רבינו מעת שנתקדשו ידיו בקדושת ספר תורה, שהיה חקוקים עליהם דברות אלקים חיים, לא היה משמש בהם רק לדבר מצוה, וכל עניני הרשות קידש לשם שמים, בכל דרכיך דעהו, ועל כן הותר לו להשתמש בהם. אבל כעת כאשר ה' לא צוהו להכות הסלע בידו, ומשה הרים ידו להכותו פעמיים, הרי לקח ספר תורה להכות את הסלע, מעשה שאין בו סרך מצוה, הרי זלזל וביזה בקדושת התורה והשכינה שהיו שרויים על ידיו, ויען לא האמנתם בי 'להקדישני', לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם. [ונתעוררתי דזהו גם מה שנאמר (דברים לב-גא) על אשר 'מעלתם' בי בתוך בני ישראל, כי היה בהכאה זו מעילה בקדשים, בקדושת ידיו של משה].

*

וזהנה משה רבינו לא השתתף בנדבות המשכן, ויש לומר כי על פי הדיבור היה, שה' צוה לו ליקח רק מבני ישראל, אבל הוא לא יתן (ומטעם שיתבאר). וציווי זה של לקיחת תרומה לא היה דומה לשאר המצות, שצוה ה' מתחלה המצוה למשה, ושוב למסור אותה גם לישראל, וכמו שנאמר וידבר ה' אל משה לאמור, שמתחלה דיבר וצוה לו ושוב הוסיף לאמור גם לכל העם, אבל כאן צוה לו לאמור קחו 'מאתכם' תרומה לה', רק מאתכם ולא ממנו. וזהו שאמר הכתוב, 'זה הדבר אשר צוה ה' לאמור', ופירש רש"י 'צוה לי לומר לכם', היינו שהציווי הזה אינו גם עליו, אלא רק לומר לכם, 'קחו מאתכם תרומה לה'. ומשה לגודל ענותנותו חשב כי אין הוא ראוי למצוה זו, שיהא לו חלק בעשיית מקדש לה', ועל כן נמנע זאת ממנו. ולכן היה נפשו של משה מיצר ועגומה ששלל אותו ה' מלהשתתף עם ישראל בקיום מצות נתינת תרומה לבית ה'.

אבל באמת טעם נשגב היה בזה מן השמים, כי בני ישראל לא היו ראויים עוד אחר החטא, שתהא השראת השכינה על גופם, ועל כן הוצרכו למשכן לבנות בית מיוחד לה' שתהא השראת השכינה בתחתונים, שיוכלו

לבוא שם להראות פני ה'. לא כן משה רבינו שזכה להיות בעצמו משכן לה', על דרך היכל ה' המה (ירמיה ז ד), שכאשר נחקק התורה בידיו של משה, אשר אורייתא וקוב"ה חד הוא, השרה ה' בזה את שכינתו עליו, ואין עבורו צורך לעשות בית להשראת השכינה, כי הוא עצמו היכל ה', ועל כן אין לו צורך להיות שותף בבנינו.

וכדי להפיס דעתו של משה, וגם להסיר לזות שפתים מבני ישראל שנמנע ממשה להיות לו חלק בהמשכן לה', השאיר ה' הקמתו למשה, אשר מזה יכירו כולם גודל מעלתו, אשר הוא עצמו משכן לה', ולכן אין לו מן הצורך להשתתף בבנינו. והוא על דרך שפירש דודי בספרו בית הלחמי (פ' תרומה) הכתוב (שמות כו ג) והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר, דהנה איתא באור החיים הק', וירד ה' על הר סיני (שם יט ב), פירוש, כשהתחיל להוריד שכינתו, רעש ההר ועלה לקראתו כעבד רץ לפני רבו, והגם היותו דומם נעשה בעל חי, ועלה קודם שיגיעו עדיו ע"ש. והיינו שנתעוררו הניצוצי קדושה שבהר לעוף למעלה, כדרך כל דבר ששואף ורוצה לעלות לשרשו (ועיין באור החיים הק' על הפסוק (בראשית ב א) ויכולו השמים והארץ).

ובפנים יפות (פ' יתרו ד"ה והגבלת) ביאר בזה מאמרם (שבת פח.) דכפה הקב"ה עליהם את ההר ואמר להם אם תקבלו את התורה מוטב וכו', והקשו התוס' למה הוצרכו לכפיית ההר הא אמרו נעשה ונשמע. ותירץ ההפלא"ה דאין זה מדרך עונש, אלא בדרך הטבע כך היה, דכיון שלא שרתה שכינה על ההר אלא על ידי קבלת התורה, ומכח זה היה בהר חיות רוחני לעמוד באויר למעלה, שהשי"ת נושא את נושאו, ואם ח"ו ימאנו מלקבל התורה והשכינה מסתלקת מן ההר, יחזור לקדמותו ליסוד עפר הנופל למטה, ועל ידי זה שם תהיה קבורתכם ע"כ.

וכמו כן היה כאן בהמשכן, שלא היו יכולין להקימו מחמת כובד הקרשים, אולם כאשר נתקרב משה איש האלקים אל המשכן, אזי בגודל קדושתו שהיה מתנוצץ ממנו, ממילא נתעוררו הניצוצי קודש שטמונים בכל מלאכת המשכן להתדבק אל המקור, שהרגישו אור קדושת משה רבינו ע"ה, ושוב נעשו קל מאד ופסקה כובד הקרשים, כמו שהיה בהר סיני שנתרומם מהאי טעמא, ובוה ראו כל בני ישראל כוחו של משה שהעמיד המשכן אך ורק מהאי טעמא, שעל ידי התנוצצות גודל הקדושה שבו, ממילא כאשר נתקרב משה אל המשכן נתעוררו הניצוצות קדושות שבהקרשים ונעשו קל ברצותם לחזור אל שורש הקדושה.

ואם כן תרווייהו אמת, שהן אמת שהוקם על ידי משה, ומכל מקום הוקם מאליו, כיון שהיתה דוגמת ההר סיני, שהניצוצי קודש נתעוררו מעצמם על ידי קדושתו של משה רבינו ע"ה. וזהו שאמר הקב"ה למשה, והקמות את המשכן ממש באופן כמשפט אשר הראית בהר, דהיינו במתן תורה 'בהר סיני', ששם ראו איך שעל ידי שנתעוררו הניצוצי קודש שבהר הוקם ההר מאליו, כן באופן זה ממש יהיה הקמת המשכן, שכאשר תתקרב אל המשכן יתעוררו הניצוצות קדושות כנ"ל, וממילא והקמות את המשכן ע"ש.

ולפי מה שביארנו, שהשראת השכינה על משה היה על ידיו, ששם היתה חקוקה תורת ה', ואורייתא וקוב"ה חד, על כן אמר לו ה' עסוק אתה ב'ידך' דייקא, ואז יתעוררו הניצוצים שבהקרשים לעמוד מעצמם, ועל ידך תהא הוקם מאליו. ומזה הכירו והבינו הכל, דהא דמשה לא נצטווה להיות לו חלק בהמשכן, זהו בשביל שהוא עצמו משכן לה', והא ראייה שכאשר היה נוגע בהקרשים הוקמו מאליו, כדרך שהתנשא ההר בסיני לקראת בואו של ה' עליו.

הגליון הזה נתגדב על ידי				
מוה"ר ר' אלימלך ברייל הי"ו לרגל השמחה השרויה במענו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' ארי הערשקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במענו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' אליקים באדאנסקי הי"ו לרגל השמחה השרויה במענו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' יצחק דייטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במענו באירוסו בתו למול טוב	מוה"ר ר' יודא פאסטערנאק הי"ו לרגל השמחה השרויה במענו בנישואו בנו למול טוב
אפשר לשמוע דרשת ז' אדר מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א 718.400.7710-7				
מוה"ר ר' דוד חיים וויינגארטן הי"ו לרגל השמחה השרויה במענו בתגלחת בנו למול טוב	מוה"ר ר' משה חיאל ראוונבוים הי"ו לרגל השמחה השרויה במענו בתגלחת בנו למול טוב	מוה"ר ר' משה דייטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במענו בהכנס בניו התאומים לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' שמואל יצחק בריעף הי"ו לרגל השמחה השרויה במענו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' שמואל פריש הי"ו לרגל השמחה השרויה במענו בהכנס בנו לעול התורה והמצות